

Dohledové zátěžové testy vybraných pojišťoven

———— 2023

SHRNUTÍ

Výsledky dohledových zátěžových testů vybraných pojišťoven provedených v roce 2023 potvrdily dostatečnou odolnost sektoru vůči případným nepříznivým šokům. Výsledky prokázaly, že sektor jako celek byl dostatečně kapitálově vybaven, a byl tak schopen absorbovat dopady relativně významných změn rizikových faktorů. Celkový solventnostní poměr za testované pojišťovny se po aplikaci nepříznivých šoků pro tržní a pojistná rizika snížil ze své výchozí úrovně 217 % na 156 %, a stále se tak nacházel dostatečně vysoko nad úrovní regulačního minima 100 %.

I. ÚVOD

V 1. pololetí 2023 se uskutečnilo další kolo dohledových zátěžových testů vybraných pojišťoven. Cílem těchto testů je vyhodnocení schopnosti pojišťoven absorbovat dopady případného negativního vývoje makroekonomického a finančního prostředí a realizace některých pojistných rizik. Zátěžového testování se zúčastnilo osmnáct tuzemských pojišťoven, jejichž tržní podíl dle hrubého předepsaného pojistného činil v roce 2022 99,9 % trhu tuzemských pojišťoven.¹

V zátěžovém testu byl vyhodnocován vliv změn rizikových parametrů na výchozí hodnotu aktiv a pasiv pojišťovny dle ocenění pro účely Solventnosti II k 31. 12. 2022 a odtud na solventnostní pozici pojišťovny. Klíčovým sledovaným ukazatelem byl solventnostní poměr, tj. poměr použitelného kapitálu k solventnostnímu kapitálovému požadavku (SCR). Stejně jako v předchozích kolech testů nebyl požadován přepočtení SCR po realizaci zátěžových scénářů a změna hodnoty aktiv a pasiv měla v testu vliv pouze na výši použitelného kapitálu.

Z tržních rizik byl testován dopad akciového, úrokového, měnového a nemovitostního rizika, dále rizika kreditního rozpětí a poklesu cen státních dluhopisů. V případě neživotních pojistných rizik bylo součástí testu riziko poklesu pojistného (při zachování výše škod a nákladů) u dvou nejvýznamnějších druhů neživotního pojištění pro každou pojišťovnu a riziko katastrofických škod způsobených povodněmi. V případě životních pojistných rizik byl do zátěžového testu zahrnut šok okamžitého storna části životního portfolia pojišťovny. Pojišťovny mohly využít opatření týkající se dlouhodobých garancí, která vedou ke snížení citlivosti rozvahy na některá tržní rizika. Z těchto opatření byl využit pouze tzv. koeficient volatilit², který aplikovaly čtyři testované pojišťovny.

II. ZÁTĚŽOVÝ SCÉNÁŘ

Základní charakteristiky použitého scénáře vycházely ze zátěžového scénáře navrženého Evropským orgánem pro bankovníctví (EBA) pro účely evropských dohledových zátěžových testů bank. Scénář předpokládal výrazné zhoršení globálního i domácího ekonomického vývoje z důvodu další eskalace geopolitického napětí doprovázeného dalším strmým nárůstem cen energetických komodit. Rovněž byly uvažovány opětovné problémy s pandemií covid, které by vedly k lokálním uzávěrám v ekonomice. Tyto vlivy by mimo jiné vedly k opětovnému narušení dodavatelských řetězců, což by způsobilo dodatečný nárůst inflace. Měnová politika ČNB by na tyto proinflační šoky reagovala jen omezeným zpřísněním, jelikož již před aplikací scénáře byla úroveň bezrizikových sazeb relativně vysoká. Bezrizikové korunové výnosy ve scénáři rostly podél celé výnosové křivky, což reflektovalo posun v očekávání ohledně dlouhodobého nastavení měnové politiky a úrovně neutrálních úrokových sazeb. Krátký konec bezrizikové korunové výnosové křivky ve scénáři vzrostl o 111 b. b., pro pětiletý výnos činil nárůst 86 b. b. a pro desetiletý výnos 50 b. b. Výraznější zpřísnění měnové politiky bylo vzhledem k nižší výchozí úrovni měnověpolitických sazeb předpokládáno v eurozóně (nárůst krátkého konce bezrizikové eurové výnosové křivky o 253 b. b.), výnosy s delší splatností však rostly relativně méně než v případě ČR (nárůst u pětiletého výnosu o 78 b. b. a u desetiletého výnosu o 36 b. b.). To naznačuje výrazně krátkodobější charakter zvýšení měnověpolitických sazeb než v případě ČR. Zvýšila se také inverze dolarové bezrizikové křivky, když dlouhé výnosy víceméně stagnovaly při růstu kratších výnosů. V případě zohlednění koeficientu volatilit³ vzrostl krátký konec bezrizikové korunové výnosové křivky ve scénáři o 153 b. b., pětiletý výnos o 128 b. b. a desetiletý výnos o 87 b. b. V souvislosti se snižujícím se úrokovým diferenciálem a silnou averzí k riziku by česká koruna oslabilo oproti euru o 10 % a oproti dolaru o 12,3 %.

Scénář také předpokládal zvýšenou nejistotu na globálních finančních trzích projevující se prudkým nárůstem rizikových premií a v souladu s tím i poklesem cen akcií o 41 %³ a cen nemovitostí o 16 %. Rozpětí výnosů českých státních dluhopisů

1 Nezahrnuje pojišťovny působící v České republice prostřednictvím poboček. Při zohlednění poboček by souhrnný tržní podíl pojišťoven zapojených do zátěžového testu činil 92 % českého pojistného trhu.

2 Koeficient volatilit² představuje navýšení hodnot bezrizikové výnosové křivky použité pro výpočet nejlepšího odhadu závazků z pojištění. Jeho účelem je omezení dopadu přílišných výkyvů hodnoty úrokově citlivých aktiv vyplývajících z jejich tržního ocenění na solventnostní pozici pojišťoven.

3 V případě strategických majetkových účastí byl uvažován pokles jejich hodnoty o 21 %.

a bezrizikové výnosové křivky se rozšířilo o 41 b. b. až 80 b. b. v závislosti na době do splatnosti, což se promítlo v dodatečném poklesu cen těchto dluhopisů o 1,1 % (dluhopisy s dobou do splatnosti do tří let) až o 8,3 % (doba do splatnosti nad deset let). U zahraničních státních dluhopisů a domácích i zahraničních korporátních dluhopisů byla hodnota šoku rozlišena dle splatnosti a ratingu dluhopisu. Pokles cen zahraničních státních dluhopisů se pohyboval mezi 2,3 % (rating AA nebo lepší, splatnost do 3 let) a 18,2 % (rating BB nebo horší, splatnost nad 10 let). Obdobně uvažovaný pokles cen korporátních dluhopisů činil 3,9 % až 30,4 % (rating BB nebo horší, splatnost nad 10 let).

V souvislosti s výše popsaným nepříznivým makroekonomickým vývojem byla uvažována reakce klientů pojišťoven, kteří by revidovali své úspory a výdaje včetně výdajů na pojistné. Scénář předpokládal předčasné ukončení smluv životního pojištění představujících 10 % životního portfolia každé pojišťovny.

V případě neživotních pojistných rizik zátěžový scénář zahrnoval pokles zaslouženého pojistného vlivem zvyšující se konkurence. Tento pokles byl aplikován u dvou nejvýznamnějších druhů neživotního pojištění každé pojišťovny při současném zachování stejné výše nákladů jako v roce 2022. Dále byla testována kapitálová vybavenost pojišťoven při opakovaném výskytu povodní.⁴

III. DOPAD ZÁTĚŽOVÉHO SCÉNÁŘE NA SOLVENTNOST POJIŠŤOVACÍHO SEKTORU

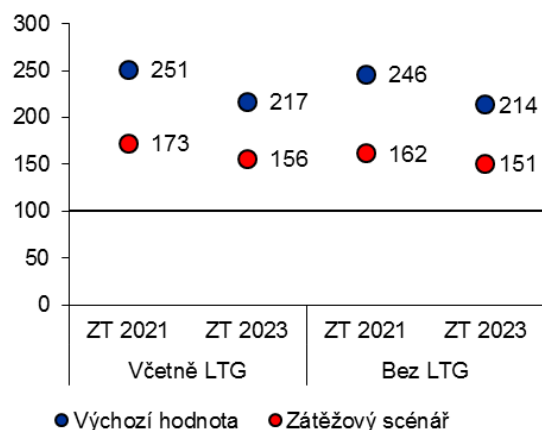
Výchozí agregovaný solventnostní poměr dle Solventnosti II dosáhl k 31. 12. 2022 za skupinu testovaných pojišťoven 217 %⁵. Solventnostní kapitálový požadavek činil 47 mld. Kč a byl kryt použitelným kapitálem ve výši 103 mld. Kč.

Po realizaci zátěžového scénáře by poklesl agregátní použitelný kapitál o 33 mld. Kč. Tento dopad by byl zmírněn o vliv daně z příjmu⁶ ve výši 4 mld. Kč. Pokles použitelného kapitálu by vedl k poklesu solventnostního poměru o 62 p. b. na 156 %, ten by se tak ale stále nacházel dostatečně vysoko nad zákonnou hranicí solventnostního poměru 100 % (Graf 1). V porovnání s předchozím zátěžovým testem by byl jeho dopad o 17 p. b. nižší, a to zejména z důvodu poklesu velikosti investičních portfolií⁷ a velikosti šoků pro akciové riziko, riziko kreditního rozpětí a riziko poklesu cen státních dluhopisů. Dopad zátěžového scénáře na výši solventnostního poměru byl snížen aplikací koeficientu volatility. Pokud by pojišťovny aplikující koeficient volatility toto opatření nevyužily, z výchozí úrovně 214 % by v zátěžovém scénáři poklesl solventnostní poměr za všechny zúčastněné pojišťovny o 63 p. b. na 151 %.

Graf 1

Solventnostní poměr v minulém a aktuálním zátěžovém testu

(v %)

Zdroj: ČNB

Poznámka: ZT = zátěžový test. LTG (long-term guarantee measures) jsou opatření týkající se dlouhodobých garancí. Z nich byl v případě ČR některými pojišťovnami využit koeficient volatility.

4 Předpokládány dvě menší povodně lokálního rozsahu, každá se škodami 2,5 mld. Kč pro celý český pojistný trh, a jedna povodeň se škodami 25 mld. Kč pro celý český pojistný trh.

5 Agregovaný solventnostní poměr je počítán jako podíl součtu použitelného kapitálu testovaných pojišťoven a součtu jejich kapitálových požadavků.

6 Zhoršení výsledku hospodaření po realizaci zátěžového scénáře by vedlo k poklesu odloženého daňového závazku, případně ke vzniku odložené daňové pohledávky.

7 Na pokles velikosti investičních portfolií pojišťoven měl vliv např. nárůst bezrizikové úrokové sazby nebo výplaty maturujících tradičních životních smluv.

Dopad zátěžového scénáře na solventnostní pozici by byl rozdílný u jednotlivých pojišťoven. Rozdíly v míře dopadu zátěžového testu mezi pojišťovny by odrážely především charakteristiky pojistného kmene⁸, strukturu investičních portfolií, úroveň řízení aktiv a pasiv a rovněž využívání koeficientu volatility. V případě jedné pojišťovny by po aplikaci zátěžového scénáře poklesl solventnostní poměr pod hranici 100 %. Její kapitálová nedostatečnost by však po aplikaci zátěžového scénáře představovala pouze 6 mil. Kč.

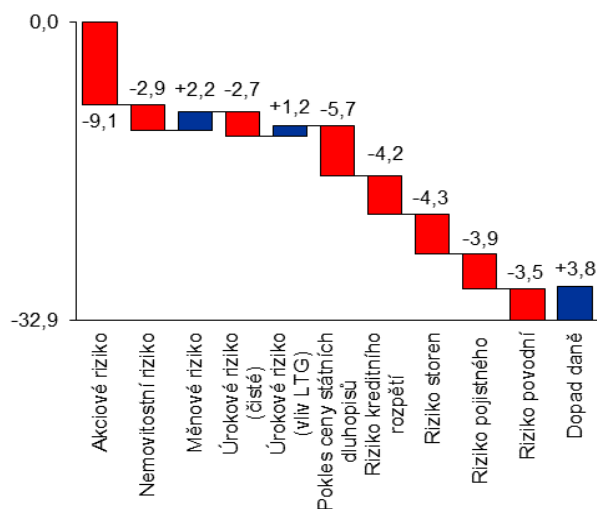
IV. DOPAD ŠOKŮ PRO JEDNOTLIVÁ RIZIKA

Použitelný kapitál by byl opět nejméně významněji zasažen realizací akciového rizika (dopad 9,1 mld. Kč, Graf 2), a to i přes snížení relativní významnosti akciového šoku ve srovnání s minulým zátěžovým testem. Významný by byl také dopad poklesu cen státních dluhopisů (5,7 mld. Kč), který byl zapříčiněn vysokým podílem státních dluhopisů v portfoliu testovaných pojišťoven. Nárůst kreditního rozpětí korporátních dluhopisů by vedl k poklesu použitelného kapitálu o 4,2 mld. Kč, obdobný dopad (4,3 mld. Kč) na snížení použitelného kapitálu by mělo i riziko okamžitého storna části portfolia životního pojištění. Z ostatních testovaných rizik by měly největší dopad na pokles použitelného kapitálu riziko pojistného (3,9 mld. Kč) a riziko povodní (3,5 mld. Kč). V případě měnového rizika by významná depreciace koruny vůči euru a dolaru naopak vedla k nárůstu použitelného kapitálu o 2,2 mld. Kč.

Výsledkem aplikovaného scénáře pro úrokové riziko by byl pokles použitelného kapitálu o 1,5 mld. Kč. Posun bezrizikových výnosových křivek v zátěžovém scénáři směrem vzhůru by vedl ke snížení hodnoty úrokově citlivých aktiv o 5,6 mld. Kč, který by byl kompenzován poklesem závazků o 4,1 mld. Kč. Tyto hodnoty odpovídají zohlednění aplikace koeficientu volatility čtyřmi testovanými pojišťovny. Pokud by tyto pojišťovny koeficient volatility nevyužily, pokles hodnoty závazků by byl o 1,2 mld. Kč nižší a činil by jen 2,9 mld. Kč, použitelný kapitál by tak poklesl o 2,7 mld. Kč.

Graf 2
Pokles použitelného kapitálu dle jednotlivých uvažovaných rizik

(v mld. Kč)

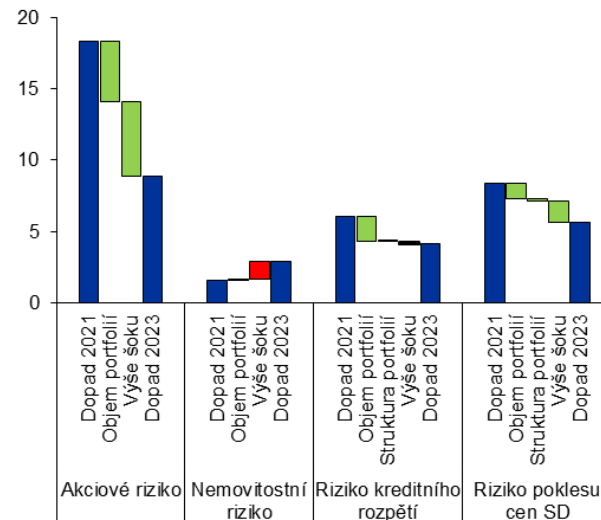

Zdroj: ČNB

Poznámka: LTG (long-term guarantee measures) jsou opatření týkající se dlouhodobých garancí. Z nich byl v případě ČR některými pojišťovny využit koeficient volatility.

Graf 3
Analýza změny dopadu tržních rizik oproti minulému zátěžovému testu

(absolutní hodnota dopadu v mld. Kč)

Zdroj: ČNB

Poznámka: SD = státní dluhopisy. Hodnoty zachycují dopad tržních rizik pojišťoven zahrnutých do zátěžového testu v letech 2021 i 2023.

V porovnání s předchozím kolem zátěžového testu z roku 2021 by se dopad uvažovaných tržních rizik snížil z důvodu poklesu objemu investičních portfolií pojišťoven, ale i z důvodu poklesu velikosti šoků. Nejvýznamnější pokles dopadu tržních rizik byl zaznamenán v případě akciového rizika (Graf 3), výjimkou bylo nemovitostní riziko, u kterého by dopad na použitelný kapitál vzrostl především vzhledem k nárůstu velikosti šoku z 9 % na 16 %. Oproti předchozímu zátěžovému testu by vzrostl dopad rizika okamžitého storna části portfolia životního pojištění (o 1,5 mld. Kč), a to především z důvodu odlišné výchozí úrovně bezrizikové výnosové křivky⁹. Dopad rizika poklesu pojistného v neživotním pojištění by byl

⁸ Např. provozované druhy pojištění, délka pojistných závazků apod.

⁹ Výchozí bezriziková výnosová křivka v letošním dohledovém zátěžovém testu byla na vyšší úrovni oproti výchozí bezrizikové výnosové křivce v minulém testu (tj. křivce k 31. 12. 2020). To mělo za následek nižší hodnotu technických rezerv v letošním testu a tedy i vyšší objem očekávaných budoucích zisků tzv. v riziku, o které by pojišťovny vlivem storna přišly.

o 0,6 mld. Kč vyšší než v předchozím zátěžovém testu z důvodu růstu předepsaného pojistného. Ačkoliv došlo oproti minulému kolu zátěžového testu k navýšení výše škod z povodní o 25 %, tak dopad tohoto rizika by vzrostl pouze o 0,4 mld. Kč (o 14 %) a byl by i nadále relativně méně významný. Test tak potvrdil, že pojišťovny mají sjednány kvalitně strukturované zajištění programy pro katastrofické škody způsobené povodněmi.

Vydává:
ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA
Na Příkopě 28
115 03 Praha 1
Česká republika

Kontakt:
ODBOR KOMUNIKACE SEKCE KANCELÁŘ
Tel.: 224 413 112
www.cnb.cz